

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Кафедра філософії

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«Актуальні проблеми методології наукових досліджень»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність – 293 «Міжнародне право»

Статус навчальної дисципліни – обов'язкова

Рік набору – 2022

Харків – 2022

Силабус навчальної дисципліни «Актуальні проблеми методології наукових досліджень» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 29 «Міжнародні відносини» спеціальності 293 «Міжнародне право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2022. 14 с.

Розробники:

Данильян Олег Геннадійович, доктор філософських наук, професор
Дзьобань Олександр Петрович, доктор філософських наук, професор

Затверджено на засіданні кафедри філософії
(протокол № 1 від 31 серпня 2022 р.)

Завідувач кафедри – Данильян Олег Геннадійович, доктор філософських наук, професор

Дані про викладача

Назва навчальної дисципліни	Актуальні проблеми методології наукових досліджень
Статус навчальної дисципліни	Обов'язкова
Викладач	Дзюбань Олександр Петрович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії
Контактний телефон	095-188-72-14
E-mail	a_dzeban@ukr.net
Консультації	відповідно до розробленого графіку індивідуальних консультацій
Онлайн консультації	https://us02web.zoom.us/j/8096334900?pwd=eXU0eEc1bVJTeGxmZHNZ4dnRvTi9Idz09 Ідентифікатор конференції: 809 633 4900 Код доступу: 9s3TRG

Анотація навчальної дисципліни

Розкривається сутність методології наукових досліджень, розуміння її базових рівнів. Аналізується зміст і значення принципів та методів наукових досліджень. Даються загальні уявлення про методологічний інструментарій науково-дослідницької діяльності, правила проведення наукових досліджень, способи роботи з науковою інформацією та сучасні способи презентації наукових результатів.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – формування загальних уявлень про теоретико-методологічні основи науково-дослідницької діяльності, правила виконання науково-дослідної діяльності, отримання навичок володіння методами оформлення та порядком представлення результатів різних дослідницьких робіт та використання цих навичок у професійній діяльності..

Завдання:

- сформувати системні знання щодо головних проблем та ідей сучасної гносеології й епістемології, шляхів наукового пізнання світу, функціонування наукового знання у сучасному інформаційному суспільстві,

особливостей взаємозв'язку науки й освіти з сучасними соціальними і правовими проблемами;

- привити стійкі знання щодо наукової термінології й основних методів та принципів наукових досліджень; ознайомити з теоретико-методологічними, методичними та організаційними аспектами здійснення науково-дослідницької діяльності;

- сформувати вміння аналізувати та розв'язувати практичні завдання, пов'язані із застосуванням конкретних методів і технологій дослідження соціально-правових систем і процесів, з оформленням і презентацією результатів наукових досліджень;

- сформувати вміння й навички застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у наукових дослідженнях, визначення перспективних напрямків наукових досліджень у предметній сфері професійної діяльності;

- сформувати вміння адаптувати сучасні досягнення науки і наукомістких технологій до науково-дослідного процесу, роботи з науковими текстами.

***Навчальна дисципліна у структурі освітньо-професійної програми.
Міждисциплінарні зв'язки***

Пререквізити: – Філософія, Логіка, Теорія права, Соціально-політичні студії, Студії з юридичної аргументації.

Кореквізити: Право Європейського Союзу та його система, Європейське приватне міжнародне право.

Постреквізити: Міжнародне право інтелектуальної власності.

Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має демонструвати такі результати навчання:

РН НД – 1.1. Аналізувати та застосовувати на практиці принципи наукової етики.

РН НД – 1.2. Здійснювати процедуру встановлення інформаційної цінності джерел шляхом порівняльного аналізу з іншими джерелами.

РН НД – 1.3. Усвідомлювати специфічність системи функціонування наукової спільноти, регулювання взаємин між її членами, а також між наукою, суспільством і державою.

РН НД – 1.4. Ініціювати, організовувати та проводити комплексні дослідження в галузі науково-дослідницької та інноваційної діяльності, які приводять до отримання нових знань.

РН НД – 2.1. Формулювати робочі гіпотези досліджуваної проблеми, які мають розширювати і поглиблювати стан наукових досліджень в обраній сфері.

РН НД – 2.2. Збирати, обробляти та аналізувати теоретичні та прикладні дослідження провідних зарубіжних вчених; формулювати мету власного наукового дослідження.

РН НД – 2.3. Брати участь у формуванні команди дослідників та експертної групи для вирішення локальної задачі (формулювання дослідницької проблеми, робочих гіпотез, збору інформації, підготовки пропозицій).

РН НД – 2.4. Формулювати з нових дослідницьких позицій загальну методологічну базу власного наукового дослідження, усвідомлювати його актуальність, мету і значення для розвитку інших галузей науки, національної та світової культури.

РН НД – 2.5. Ініціювати, організовувати та проводити комплексні дослідження в галузі науково-дослідницької та інноваційної діяльності, які приводять до отримання нових знань.

РН НД – 2.6. Застосовувати нові цілісні знання у власних наукових дослідженнях та у професійній практиці.

РН НД – 2.7. Використовувати наукометричні бази даних для підвищення ефективності наукової діяльності та оцінювання наукової активності.

РН НД – 2.8. Здійснювати професійну презентацію результатів своїх досліджень у вигляді наукових публікацій та на міжнародних наукових дискусійних заходах.

РН НД – 2.9. Застосовувати у повсякденній науково-дослідній діяльності принципи академічної доброчесності.

РН НД – 2.10. Використовувати сучасні інформаційні та комунікативні технології при спілкуванні, зборі, аналізі, обробці, обміні інформацією.

Види навчальних занять та самостійна робота для здобувачів вищої освіти денної форми навчання

№ п/п	Аудиторні заняття (контактні)		Самостійна робота (в годинах)
	Теми лекцій	Теми практичних занять	
1	Загальні закономірності розвитку науки. Класифікація наук.	Загальні закономірності розвитку науки. Класифікація наук.	8
2	Багатовимірність науки.	Багатовимірність науки.	8
3	Історичні етапи становлення й розвитку науки.	Історичні етапи становлення й розвитку науки.	8
4	Сутність та особливості наукових революцій.	Сутність та особливості наукових революцій.	8
5	Рівні наукового пізнання.	Рівні наукового пізнання.	10
6	Класифікація методів наукового пізнання. Філософський метод.	Класифікація методів наукового пізнання. Філософський метод.	10
7	Загальнонауковий та спеціально-юридичний рівні методології.	Загальнонауковий та спеціально-юридичний рівні методології.	10
8	Верифікація та презентація результатів наукових досліджень.	Верифікація та презентація результатів наукових досліджень.	10
9	Наукометрія та цитованість науковця. Плагіат та відповідальність за нього.	Наукометрія та цитованість науковця. Плагіат та відповідальність за нього.	10

**Види навчальних занять та самостійна робота
для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання**

№ п/п	Теми лекцій	Теми практичних занять	Самостійна робота (в годинах)
1	Багатовимірність науки.		110
2	Класифікація методів наукового пізнання. Філософський метод.	Класифікація методів наукового пізнання. Філософський метод.	
3	Загальнонауковий та спеціально-юридичний рівні методології.	Загальнонауковий та спеціально-юридичний рівні методології.	
4	Верифікація та презентація результатів наукових досліджень.	Верифікація та презентація результатів наукових досліджень.	
5	Наукометрія та цитованість науковця. Плагіат та відповідальність за нього.	Наукометрія та цитованість науковця. Плагіат та відповідальність за нього.	

Самостійна робота студентів

Самостійна робота – вид поза аудиторної роботи навчального характеру, яка спрямована на вивчення програмного матеріалу навчального курсу. Під час самостійної роботи студент має самостійно опрацювати конспекти лекцій, рекомендовану літературу, нормативні акти, матеріали емпіричних досліджень до тем, що виносяться на практичні заняття.

Формами самостійної роботи студентів є: доопрацювання матеріалів лекції; робота в інформаційних мережах; наукове повідомлення з вузькоспеціальною проблематикою; підготовка тематичних презентацій; підготовка та публікація наукових статей, тез тощо; розробка схем, таблиць з тем початкової дисципліни; анотування наукових статей і монографій; здійснення критичного аналізу наукових публікацій.

Самостійна робота студентів полягає у вивченні додаткової навчальної, наукової літератури, ознайомленні із нормативно-правовими актами, які регламентують науково-дослідницьку сферу.

Самостійна робота призначена для поглиблення знань студентів із тем, що передбачені навчальною дисципліною.

Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти

1. Деякі питання реалізації статті 54 Закону України «Про вищу освіту»: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 р. № 656. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/656-2015-%D0%BF#Text>.
2. ДСТУ 3017:2015. Видання. Основні види, терміни та визначення. [Чинний від 2016-07-01]. Вид. офіц. Київ, 2016. 16 с.
3. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 42 с.
4. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. [Чинний від 2015-06-22]. Вид. офіц. Київ, 2016. 16 с.
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
6. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>.
7. Про затвердження Порядку присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам: Наказ МОН України від 14.01.2016 № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0183-16#Text>.
8. Про затвердження Порядку реалізації права на академічну мобільність: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 р. № 579. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2015-%D0%BF#n8>.
9. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.
10. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10.02.1995 р. № 51/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
11. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
12. Про Рекомендації щодо запобігання академічному плагиату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо) : лист МОН України від 15.08.2018 р. № 1/11-8681. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/akredytatsiya/instruktsiya/1-11-8681-vid15082018-rekomendatsii-shchodo-zapobigannya-akademichnomu-plagiatu.pdf>.
13. Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.): лист МОН України від 23.10.2018 р. № 1/9-650. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>.

Література

Основна література

1. Вітакультурна методологія: антологія: колективна монографія / [А. В. Фурман та ін.]. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 979 с.
2. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Організація та методологія наукових досліджень: навчальний посібник. Харків: Право, 2017. 448 с.
3. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Харків: Право, 2023. 488 с.
4. Корець М. С. Методологія наукового дослідження: навчальний посібник. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. 145 с.
5. Методологія і психологія гуманітарного пізнання: колективна монографія / [А. В. Фурман та ін.]. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 997 с.

Додаткова література

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: колективна монографія / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
2. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Віртуальність у соціальному середовищі: просторовий модус. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія*. 2021. № 1 (48). С. 34-50.
3. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Інформатизація як атрибут інформаційного суспільства: від ретроспекції до сучасної рефлексії. *Інформація і право*. 2022. № 1 (40). С. 9-20.
4. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Інформаційна картина світу в контексті перспектив сучасної науки й культури. *Інформація і право*. 2013. № 1 (7). С. 21–28.
5. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Інформаційна картина світу як соціокультурна реальність. *Гілея: науковий вісник: збірник наукових праць*. 2013. Вип. 70 (№ 3). С. 573–578.
6. Дзьобань О. П., Данильян О. Г. Віртуальна реальність і кіберпростір як атрибути сучасного суспільства. *Інформація і право*. 2020. № 4 (35). С. 9-21.
7. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методи правового дослідження. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т.* Харків: Право, 2017. Т. 2: Філософія права / редкол.: С. І. Максимов (голова) та ін. С. 456-459.
8. Дзьобань О. П., Жданенко С. Б. Інформаційна революція: соціоантропологічні та світоглядні трансформації. *Інформація і право*. 2021. № 4 (39). С. 22-34.
9. Дзьобань О. П., Яроцький В. Л. Герменевтичний метод у сучасних цивілістичних дослідженнях: до питання про доцільність застосування. *Інформація і право*. 2017. № 2 (21). С. 5–12.

10. Дзьобань О. П., Яроцький В. Л. Догматичний напрям методології формування сучасної національної доктрини приватного права. *Право України*. 2019. № 1. С. 42-57.
11. Дзьобань О. П., Яроцький В. Л. Соціологічний та аксіологічний напрямки сучасних правових досліджень. *Інформація і право*. Київ, 2018. № 1 (24). С. 5-13.
12. Енциклопедія соціогуманітарної інформології / координатор проекту та заг. ред. проф. К. І. Беляков. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Т. 1. 472 с.
13. Енциклопедія соціогуманітарної інформології / координатор проекту та заг. ред. проф. К. І. Беляков. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 2. 436 с.
14. Малигіна В. Д., Холодова О. Ю., Акімова Л. М. Методологія наукових досліджень: монографія. Рівне: НУВГП, 2016. 247 с.
15. Пашутін В. В. Симулякри в праві: запрошення до дискусії. *Правовий часопис Донбасу*. 2019. Вип. 1 (66). С. 25-32.
16. Семенюк Е. П., Мельник В. П. Філософія сучасної науки і техніки: підручник. 3-тє вид., випр. та допов. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 364 с.
17. Семків Т. Впровадження інституту перевірок на добросесність в законодавство України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2017. № 2. С. 11-16.
18. Систематизація документів та організація каталогів і картотек освітянських бібліотек за таблицями Універсальної десятикової класифікації / уклад. Лобановська І. Г. Київ: Ліра-К, 2019. 105 с.
19. Сорокіна Н. Г., Артюхова А. Є., Дегтярєва І. О. Академічна добросесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: монографія. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
20. Соціокультурні передумови трансформації методології науки: монографія / С. В. Вільчинська та ін.; відп. ред. М. Ю. Савельєва, Т. Д. Суходуб. Київ: ЦГО НАН України: Четверта хвиля, 2020. 214 с.
21. Терешкун О. Гуманітарно-наукові парадигми техніки: монографія. Івано-Франківськ: Кушнір Г. М. [вид.], 2016. 354 с.
22. Філософія науки: підручник / І. С. Добронравова та ін.; за ред. І. С. Добронравової. Київ: Київський університет, 2018. 255 с.
23. Філософські проблеми наукового пізнання: навчально-методичний посібник для здобувачів освітньо-наукового рівня вищої освіти / П. В. Квіткін, О. П. Дзьобань, О. Ю. Панфілов, Р. В. Гула та ін. Харків: ХНУПС, 2021. 228 с.
24. Bytiak Y. P., Danilyan O. G., Dzeban A. P., Kalynovskyi Y. Yu., Finin H. I. Cyberspace and virtual reality as characteristics of the information society. *Revista Inclusiones*. 2021. Vol. 8. № 1. P. 332-349.
25. Bytiak, Y., Danilyan, O., Dzeban, A., Kalinovsky, Y., Chalapko, V. Information society: the interaction of tradition and innovation in communicative processes. *Amazonia Investiga*. 2020. Volume 9. Issue 27. P. 217-226.

26. Danilyan O., Dzeban O., Kalynovskyi Y. Social instability as a global trend of the modern world. *Cogito*. 2022. Vol. XIV. Iss. 3. P. 141-161.

27. Getman A. P., Danilyan O. G., Dzeban A. P., Kalynovskyi Yu. Yu. Modern ontology: reflection on the continuity of cyberspace and virtual reality. *Revista de Filosofia*. 2022-3 (Sep-Dic). Vol. 39. № 102. P. 78-94.

Інтернет-ресурси:

Офіційний веб-сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. URL: <http://nbuv.gov.ua/>.

Офіційний веб-сайт Національної академії правових наук України. URL: <http://www.aprnu.kharkiv.org/>.

Офіційний веб-сайт Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого. URL: <https://nlu.org.ua/>.

Офіційний веб-сайт інституту філософії імені Г.С. Сковороди. URL: <http://www.filosof.com.ua/>.

СЕНМК

Стандартизований навчально-методичний комплекс кафедри філософії. URL: <https://library.nlu.edu.ua/senmk/itemlist/category/120-kafedra-filosofii.html>.

Вимоги викладача

Здобувачі вищої освіти *повинні*: регулярно відвідувати лекції й практичні заняття; систематично та активно працювати на них; переконливо наводити аргументацію при розв'язанні завдань; якісно виконувати письмові завдання, контрольні та самостійні роботи тощо. Практичні заняття, пропущені за поважних причин, можуть бути відпрацьовані за попереднім узгодженням із викладачем.

Здобувачам вищої освіти *рекомендується*: брати участь в наукових конференціях, конкурсах наукових праць, роботі наукового гуртка кафедри, готувати тези наукових доповідей тощо.

Обов'язкова вимога – дотримання здобувачами вищої освіти норм «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» ([https://nlu.edu.ua/files/norm doc/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf](https://nlu.edu.ua/files/norm_doc/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf)).

Під час аудиторних занять дозволяється використовувати гаджети

виключно у навчальних цілях (наприклад, для перегляду презентацій лекції). Дозволяється користуватися ноутбуками і планшетами для ведення конспектів лекцій та відстеження потрібної інформації.

Контрольні заходи

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Актуальні проблеми методології наукових досліджень» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань студентів.

Поточний контроль знань студентів включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, вирішення практичних завдань або задач, участь у розробці кейсу, захист есе або реферату за ініціативи студента. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки здобувача. У ході практичного заняття здобувач може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквиумів.

Впродовж семестру студенти виконують завдання для самостійної роботи (підготовка презентації, есе, реферату тощо). Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 20 балів.

Формою підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є залік. Мінімальна кількість балів для отримання заліку – 60.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів:

Поточний контроль					Підсумкова оцінка знань (залік)
Модуль № 1		Модуль № 2		Самостійна робота здобувача вищої освіти	
ПЗ	Тест/контрольна робота/колоквіум	ПЗ	Тест/контрольна робота/колоквіум		
max 24	max 12	max 30	max 14	max 20	max 100

Шкала підсумкового педагогічного контролю:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою для заліку	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками		80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків		70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	не зараховано	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов’язковий повторний курс		0 – 34